

נתן המעות לכהן בתוך י' יום על מנת שיחול הפדיון מיד אינו פדוי וכו'. שם פלוגתא דרבנן ושמאל נפודה על מנת שיחול הפדיון לאחר ל' יום ואין המעות בעין לאחר ל' יום ואפסיקא הלכה כשמאל דבנו פדוי מדי דהוה אקידושי אשה במקדש מעכשיו ולאחר ל' יום דרבנן ושמאל דאמרי מרווייהו רש פוק האומר (דף נ"ט.) דמקודשת ואע"פ שנתאלכו המעות וכדכתיב רבנו כהן העור סי' מ' (עד:):

יו מי שלא פדאו אביו וכו'. פוק קמא דקידושין (דף כ"ט.) קאמרינן דהאב חייב לפדות בנו מדכתיב (שמות יג יג) כל בכור נניך חפדה והיכא ללא פוקיה אטת מיחייב איהו למיפקיה דכתיב חפדה מיפדה סו"י ואיהי מנגן ללא מיפקדא דכתיב חפדה מיפדה כל שמלוה לפדות את עצמו מלוה לפדות אמריס ואיהי לא מיחייבא למיפק נפשה דכיון שאין אמריס מלווים לפדותה דכתיב כל בכור נניך חפדה נניך ולא ננומך אף איהי אינה מלווה לפדות את עצמה

דכתיב חפדה מיפדה ולפיכך אינה חייבת לפדות את נפשה דכתיב חפדה מיפדה: כתב נספר דק הביא נשאל הרשב"א על בכור שלא פדאו אביו והגדיל וכל לפדות עצמו ולא הניחו אביו ולאמר שהוא יפדנו והשיב דלא פקע זכות אב לעולם ואם לא נפדו אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם הוא לפדות וכו'. משנה וגמרא נפרק יש בכור שם:

וקופרם אחרון] שעבד כ"ג נכסיו וכו'. הקשה מהר"ן (פרישה ל) דלרבינו האי נכוס משפט סימן ק"ד (יד:) דמלוה על פה מוקדמת קודמת למלוה בשטר הכי נמי נימא דשעבודא דכהן נעל פה קדים לשעבודא דבעל חוב בשטר. ונלפע"ד דלא אמר רבינו האי אלא במלוה נעל פה דמשעבד לחבירו ע"י שהלוהו דשעבודא דאורייתא כרז פפא

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל: ואם לא רצה האב לפדות אחר שהגדיל הבן אין כופין האב אלא הבן כל שהוכר שהוא בכור ויש לו נכסים עכ"ל:

יא. ומאימתי זמן חיובו? משנעשה גדול ונתחייב במצוות²⁸. ולא די שהגיע לכלל י"ג שנים, אלא צריך שייראו בו ב' שערות, שהם סימני גדלות²⁹. ויש הסוברים שמהגיע לכלל י"ג שנים די, שלענין זה סומכים על החזקה שכבר הביא גם סימני גדלות³⁰.

יב. אבל קודם שהגדיל, אינו צריך פדיון³¹. ואף אם עמד ופדה עצמו -

גם סימנים, וכמבואר בנו"כ השו"ע אור"ח סי' נה ס"ה, ראה שם. והוא הדין והוא הטעם גם בנד"ד, דכיון שקטן אינו פודה עצמו (וכדלהלן בסעיף שאח"ז), אין לו לפדות עצמו עד שיהא ודאי גדול. וראה בתל תלפיות שם (עמ' נו) שהביאו שכי"ה גם דעת החת"ס בשו"ת (סי' רצה בסופו, קטע המתחיל בהא) שכתב, שצריך שיגדיל ויביא ב' שערות. וראה עוד בתל תלפיות שם (עמ' ס) מש"כ עוד בזה. וכ"כ להדיא בשו"ת זכר יצחק (הנדמ"ח, ח"ב סי' ב).

30. כ"פ הגר"י וועלץ ז"ל, הו"ד בתל תלפיות שם (עמ' נו ועמ' סא), והאריך בזה להקל, משום דחזקה דרבא היא מדאורייתא (לרוב הפוסקים) ולכן במקום שא"א לברר, שפיר סמכינן עליה גם בדאורייתא. ועוד סברות בזה. עיי"ש. והביא (בעמ' נט) שהסכים עמו הגר"ש ענגל בעל שו"ת מהר"ש ענגל. וכ"פ בשו"ת שאלי ציון (תנייני סי' פב). ויש לצרף לזה גם שדעת כמה פוסקים שאפילו בקטנותו יוצא אם פדה עצמו (וכדלהלן בסעיף שלאח"ז), וכפי שהעיר העורך בתל תלפיות שם עמ' (נו-נז).

ובשו"ת בית דוד (לייטער, סי' קסא) כתב שאדרכה אסור להשהות המצוה, וכל שהגיע לגיל יג שנים, ואפילו אם ספק לנו אם הגיע לכלל שנים, חייב לפדות עצמו. וטעמו, שלדעת כמה פוסקים עוברים בעשה בכל יום שמששים מצות הפדיון אחר שהגיע זמנה (ראה להלן פרק ו סעיף ז), ונמצא דבכור זה קאי בספק איסור תורה בכל יום, ופשוט שחייב להקדים ולפדות ככל האפשר. אלא שמ"מ כתב שם, כדי לצאת ידי ספק, יתן את מעות הפדיון לכהן בתנאי מעכשיו ולאחר שיגדיל, והכסף יהיה מונח ביד הכהן עד שיודע בבירור שהביא סימני גדלות. עיי"ש. וראה עוד בשו"ת הר צבי (יר"ד סי' רמו) שנסתפק בדין זה מכמה צדדים, עיי"ש.

31. כ"ה לשון מהרי"ל הל' פדיון הבן [אות ה]. (ויש לדייק קצת מלשונו, שלא רק שאין חיוב עד שהגדיל (כ"ל בסעיף שלפניו) אלא שאין כאן כלל מצוה. וכדלהלן).
ובטעם דין זה שהקטן אינו צריך לפדות עצמו, נאמרו כמה סברות:

א. בשו"ת זכרון יוסף (יר"ד סי' נו) כתב דאף שקטן חייב מדרבנן בכל המצוות, משהגיע לחינוך, מ"מ במצוה כגון זו שאם יקיימנה בקטנותו שוב לא יוכל לקיימה משיגדיל, ממתינין לו עד שיגדיל. והביא ראה ממש"כ הר"י

וראה דברי חמודות על הרא"ש בבכורות (פ"ח אות יו) במעשה שבכור נפדה ע"י אבי אביו שנסתפק שם אם חל הפדיון, והורה לכתוב על טס שהוא "ספק נפדה".

אמנם הש"ך (סק"כ) כתב על עצה זו שאינה מספקת, כיון שברוב פעמים נאבד הטס בריבוי הזמן עד שיגדיל. ולכן כתב שעדיף וראוי שב"ד יפדוהו מיד בקטנותו, ולא ימתינו לו עד שיגדיל. והיינו לשיטתו שב"ד יכולין לפדות אף בלא דעת האב, ראה להלן סעיף כא. וגם החת"ס (הובא בהש"ה 79) הכריע דמהיות טוב, יפדוהו בי"ד מיד בקטנותו, אלא שמחמת ספק שמא אין פדיונם מועיל, יפדוהו על תנאי וכו' כדלהלן, ובינתיים עד שיגדיל, יתלו על צוארו טס שהוא "ספק נפדה". ראה שם. וראה לעיל (עמ' 18) צילום לוח זכרון לבכור יתום שניתן ע"י הגאון רבי שמואל סלאנט זצ"ל.

ובספר 'תורת רבינו שמואל סלאנט' (ח"א עמ' שמג) מביא הסיפור מאחורי הטס:

בשנת תרס"ו נולד בירושלים בן בכור לאמו [ה"ה רבי אברהם חנניה דעוויס] ואביו נלב"ע לפני הברית ונקרא שם הבן בישראל כשם אביו, והגאון רבי שמואל סלאנט הורה שיש להמתין בפדיון הבן עד שיגדיל הילד ויפדה את עצמו. וכשמלאו לו שלשים יום הזמין הגאון רבי שמואל סלאנט לביתו מנין של כהנים ומסר מודעה לפניהם שבכור זה איננו פדוי, וביקש מאם הילד שתביא מביתה כף של כסף והצורף רידד את הכף ועשה ממנה טס שחרתו עליו את שם הילד וגם הודעה שהוא בכור שלא נפדה ושעליו לפדות עצמו כשיגדיל, וציווה לאם הילד שלא תסיר את הטס ממנו אפילו בעת רחיצה, ונוסף לכך ציווה להדפיס למזכרת על נייר יפה באותיות זהב בולטות לוח כנראה לתלותו במקום בולט לזכרון תמיד.

28. ראה רש"י בקידושין שם שפירש: מיחייב איהו למיפקיה, משהגדיל. וכ"ה ברמב"ם שם ובשו"ע. ופשוט, שהרי כשהוא קטן אינו חייב במצוות, ולא חייבתו תורה כלום. וכ"ה להדיא באור זרוע (סי' תקיד) שהחייב לפדות את עצמו הוא "משיגדיל ויהיה בר מצוה". ובספר הפרנס (סי' רצג) כתב משהיה בן י"ג שנים.

29. כ"פ הגר"י שטייף ז"ל, הו"ד בתל תלפיות (כרך ד עמ' ט). וטעמו ונמוקו דהרי בכל מצוה דאורייתא לא סמכינן אחזקה דרבא, לומר שכל שבא לכלל שנים, חזקה שהביא

הכרחם את כל מצות ד' ועשיהם אחת (בסדר סיון, ל"ט).

הלוּח הַזֶּה

יהיה לי לזכרון

אני

אברהם חנניה בן חנניה ז"ל דעווים

מזכרון טוביא דפה עיה"ק ירושלים תר"ב.

בכור אנכי

פטר דם לאמי מורתי מרת יענטא רחל תחי

ועוד לא נפדית

נולדתי ביום ח"י סיון שנת התרס"ז

וכשאזכה בתסדו יתברך להיות בר מצוה.

היינו ביום ח"י סיון שנת התרע"ט הבעל"ט

או אקים בנפשי מצות

פדיון בכור

ויה"ר שהכהן שיקבל פדיוני יהיה

הכהן הגדול

אשר יכהן אז פאר בבית המקדש שיבנה במהרה

בימינו או"א.

צילום לוח זכרון לבכור יתום

שניתן ע"י הגאון רבי שמואל סלאנט זצ"ל

מרא דארעא דישראל

[ראה פרק א סעיף י בענין זה]

יז פדיון הבכור תלוי במי שפוטרו וכו'. פשוט נפרק יש בכור (מז): ומ"ש ואם יש לו כמה נשים ויש לו בכור מכל אחת ואחת חייב לפדות כולם. [מ] נתימא סז: אשה אינה חייבת בפדיון. זה פשוט דמתי כל בכור נתיק ולא נתיק והכי אמרינן בסוף פרק קמא דקידושין (כע):

ב ומ"ש ולא לפדות לבנה. גם זה סז:

יח כהנים ולוים פטורים מפדיון בכורים. משנה פ"ג דנכורות (ג): ומ"ש ואפילו כהנת ולויה נשואה לישראל אין הבן חייב בפדיון ואם הבן מעוברת מגוי לוייה פטורה. נפרק יש בכור (מז). אמר רב אלא נר אהנה לוייה שילדה בנה פטור ממשה סלעים ואוקמה רב פפא דלמעבר מגוי ומר נריה דרב יוסף ע משמיה דרבא אמר אפילו דלמעבר מישראל מאי טעמא נפטור רחם מלה רחמנא וכמנ הר"ש (סי) ז ונפרק הזרוע (סולין קלב) אמרינן

הלכה כרב אלא נר אהנה ולוייה דמר נר רב יוסף משמיה דרבא הדין הוא נוסחא דרב אחא משמיה [ט] והכי נמי בהלכות פסוקות [א] להרמב"ן ז"ל (ה' נכורות נה): וכמנ דאפילו לספרים דלא גרסי וליבא דמר נר יוסף משמיה דרבא מוכח התם נגמרא דלוייה דידיה הוא דקאמרינן דהלכה כרב אלא נר אהנה וכן פסק הרמב"ם ז"ל (ה"י-א): ומה שכתב וכהנת מעוברת מגוי חייב הבן לפדות את עצמו וכו'. פשוט נפרק יש בכור סז [בדק הבית] כתוב בתרומת הדשן סימן רס"ז על בת כהן פגיה שלא ביכרה ונתעברה בנות יולדה בן ואמרה מפלוני ישראל נתעברתי והוא מכחיש אותה ואומר מגוי נתעברה ונחן אמחלאות והוכחות לרביו והבן נתגדל והיה לאיש אם הוא חייב לפדות את עצמו והשיב דאית חייב לפדות את עצמו [עד כאן]: ומ"ש וכן בת ישראל מעוברת מגוי חייב הבן לפדות את עצמו. פשוט הוא:

יט כהן שנוצד לו בן חלץ ומת האב תוך יום לידת הבן חייב הבן לפדות את עצמו לאחר י' יום כבר זכה האב בפדיון וכו'. (סז): איתמר כהן שמת והניח בן חלל רב חסדא אמר הבן חייב לפדות את עצמו רבה נר רב הונא אמר אין חייב לפדות את עצמו היכא דמת האב לאחר שלשים יום דכולי עלמא לא פליגי דאין הבן חייב לפדות את עצמו שהרי יום זכה בפדיון כי פליגי היכא דמת האב תוך י' יום ומשמע התם דהלכה כרב חסדא דריש לקיש סנר כוותיה וכן פסק הרמב"ם (ה"י) והר"ש (סי) ז ז"ל ופרש"י שהרי זכה אביו בפדיון דאי נמי יהיב ליה האב הוה מפרש

פרישה
(ל) אף על פי שקדם [חוב] הפדיון. ולא אמרינן מלוה הכמונה נמורה כמנונה נשטר דמיא חו גמרא ערוכה היא (נכורות סז): ואם תאמר תקשה מינה לרב האי שכתב רבנו בשמו נוסח משפט סימן ק"ד (י): דמלוה על פה מוקדמת קודמת למלוה נשטר מאוחרת עיין סז ואם כן הכי נמי אף אם אינה כמלוה הכמונה נשטר מכל מקום תקדום כיון ששיעטרה ומינה על קודם. ויש לומר דהכא איירי דשעבד נכסיו בפירוש נמון השטר משום הכי מיתעבה כמכורה או נמונה ונחשן משפט איירי נסתם שטר מוכ:

חדושי הגהות
[מ] ליתא סז נגמרא רב נקדושין (כט): [ט] פרשת נמדני סימן ק"ח ועיין סז בשילת שלום וממלא נחמ:

הגהות והערות
ע בדפו"ר דפוס דיהנפורט הגירסא יומר בר יוסף" וכמ"ש פעמיים לקמן בסמוך. ובח"ה דפוס סז אות כב הגיה מר בריה דרב יוסף והוא עפ"י הגמרא. ובדפוסים מאוחרים שולכה הגהתו ללשון הב"י: [א] בדפו"ר דפוס דיהנפורט הגירסא וה"נ בהלכות פסוקות כיכ הרמב"ן ז"ל. ולשון זו היא מח"ה דפוס דיהנפורט אות כד ששולכה בדפוסים מאוחרים ללשון הב"י: [ב] לשון זו צ"ע דהו"ל ומה שכתב שם (בגמרא):